

Rosta Sándor

Az átélt történelem

Szocialista törvényesség,
avagy a „magik bűrével nem kell elszámolnunk...”

„Oh, jőjtek ki, láncra vert rabok,
Lássátok a boldog, dicsó napot,
S a honra, mely soká túrt veletek,
Derűt, vigaszt és áldást hozzatok.”
Vörösmarty Mihály: Szabad sajtó

1958. május 28-án – miután már (kétszer is) megjártam a zalaegerszegi Mártírok úti politikai rendőrséget, Pesten a kislemez, Kistarcsát, Tökölön (Csepel-sziget) az internáló tábort (bocsánat: a közbiztonsági őrzetet, ugyanis ilyen titulust kaptunk, hogy a bamba nyugatiaknak elmondhassák, ez azért volt, mert meg kellett védeni bennünket a nép dühe elől), majd a zalaegerszegi börtön előzetese után – a budapesti Népbíróóság másodfokon, fellebbezésemre 8 év szigorú börtönbüntetést szabott ki rám, az ún. népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel címet viselő paragrafus alapján (BHÖ).

A fő bűn a Grabarics-féle (Zala Megyei Főügyészség) vádiratának indoka szerint: hogy Rosta Sándor hirdette az ország függetlenségét, semlegességét és uszított a Szovjetunió ellen, továbbá szervezte a Szociáldemokrata Pártot. Ugye, milyen mulatságos mai szemmel?!

Azután hogyan és miért kerültem 22 volt társammal együtt a népbíróóság elé, azt csak a zalaszentgróti Bonyhárd György, volt ktsz elnök és Scher Sándor, a ma Keszthelyen élő ügyész tudná megmondani, de azt is, hogy miért lettem a hírhedt, kegyetlen márianosztrai osztályidegen fegyház lakója 1959-ig. Az ismerd meg hazánk börtöneit kádárista mozgalom jegyében a váci fegyház következett, ahol 1960-ban egy gyakori cellaátrendezés során találkoztam ismét a zalaegerszegi börtön után Rákossy Gergely bajtársammal és itt ismertem meg véletlenül Pék József barátomat, a zalaegerszegi Megyei Forradalmi Bizottság titkárát. Gergely a börtönbeli fordítóirodán dolgozott – persze ő is az egyéves magánzárka után – és ő ajánlott a fordítóiroda vezetőjének gépirónak és angol nyelvből való fordítóknak.

A javaslatom sikeres volt, mert hivatott egy civil operatív, ún. elhárító tiszt (sok volt belőlük) és megkérdezte, hány évre ítélték, mondtam, nyolcra. Ez a jó, szerinte, akkor ugyanis itt rohadok meg, mondtam lebilincselő kedvességgel. Én rá gondoltam. Azt azért szabadott. Tudok-e gyorsírni, gépírni? Mondtam: vakon. Hát azt hogyan? (a keriben így tanultuk.) Hallgattam, jobbnak tartottam. Milyen nyelvből fordítok? Latin, német, olasz, angol – mondtam. Az igazság, hogy latint csak 4 évig tanultam a gimnáziumban, németet, olaszt pedig a szombathelyi kereskedelmi középiskolában, mint kereskedelmi levelezést. Angolból kb. 90 szó volt a szókészletem, ismertem ugyan a ragozást és az alapnyelvtant. Tudtam azt, hogy „red rat”, az a „vörös patkány”. (A hemzsegő poloskák mellett szép számmal voltak Vácott és az Országos Börtönben.)

Pár fenyegető mondattal – a szokásos, „vegye tudomásul, a magik bűrével nem kell elszámolnunk”, elzavart, figyelmeztetve a szocialista szigorú magaviseletre. Rajtam lesz a szemük. Ez örömben meg sem sértett.

Így jutottam a fordító irodába, kellemes, intelligens bajtársak közé. Ezt megelőzve a mosodában dolgoztam, ahol olyan gőz volt, hogy nem láttuk egymást. Ablakok bemeszelve, nehogy az Isten szabad egét láthassuk. Mostuk a Korvin Klein Ottó Kórház nőgyógyászatáról hozott sok véres, húsfafatos lepedőt, stb., klóroztunk, előkészítettük, majd 150-200 kg-os hengeres mosógépben mostuk. Ma is undor fog el tőle, meg a börtönbeli sok kotyvalék káposztától, hemzsegő poloskától, sózott, nyers szalonnától.

Hát valóban az isteni gondviselésnek köszönhetem, hogy megmenekültem a gőzmosodából. Akkor már túl voltunk az éhségstrájkon, az ún. váci zendülésen. Azért pár sort erről feltétlen írnom kell. A rácsok, őrtornyok, állandó hipisek mögött senyvedő rab számára természetesnek tűnt, hogy 1960-ban lesz amnesztia. (1945-1960= 15. évforduló) Volt is, lett is, de nem nekünk. Ha jól emlékszem, 1960. április 7-én vagy 8-án, tehát jóval a kommunista április 4-i ünnepségük után, megtagadtuk a munkát és éhségstrájkba kezdtünk. Az egyik nap kivittük ugyan a csajkát, de nem vittük vissza a cellába, majd nem vettük be az esti kaját sem. Nem beszélünk össze, egymást néztük szóltanul. Spontán volt, mint a forradalom kezdete. Szinte hihetetlen.

A kiváltó ok, hogy valamiképpen megtudtuk, már április elején közkegyelemmel szabadultak a forradalom eszmei előkészítói, míg mi, a forradalmi bizottságok, munkástanácsok, nemzetőrök stb. bent maradtunk és ezt bosszantónak, igazságtalannak tartottuk. Utólag megtudtuk, hogy mintegy 200 politikai elítélt szabadult a fegyintézet-

ből, olyanok, akiket 7-12 évre ítéltek. Akkor szabadult Déry Tibor (9 évre ítelték), a Magyar Futár újságírója, Dövényi Nagy Lajos, a Tarnopolból indult el cikksorozat írója. Állítólag egy cellában volt Déryvel. Váradi Gyula vezérőrnagynak 7 éve volt, Eörsi István író 8 évre elítélt (mint én), Donáth Ferenc jogász 12 éves ítélettel, Vásárhelyi Miklós, a Nagy Imre-per 5 évre ítélt rabja, Haraszi Sándor újságíró hatévi börtönnel, Tildy Zoltán 6 évre, és sorolhatnánk.

Hallottuk, hogy két smasszer (börtönőr) cipelte Déry börtöndjét a börtönből a taxihoz. Ezek is kiváltó okai voltak a tiltakozásnak. Szólásmondás volt: „a kiskatona benn marad, a tábornok szabadul”, a vezető párttagok, „a politikusok szabadulnak, mi meg maradunk”. Tehát, ma is azt mondom, jogos elégedetlenségből született a váci éhségsztrájk, lázongás. A tiltakozás futótűzként terjedt a kb. 2000 rab között, úgy tudjuk, hogy először a kőműves brigád, asztalos-lakatosüzem elítélte nem vették fel a munkát, majd a fegyintézet legtöbb elítélte (gombüzem, filatélia, fordítók, tervezők) csatlakozott az éhségsztrájkhoz, ami esküszöm, spontán mozgalom volt, nem beszéltük meg. Még most is látom a smasszerek rémületét, félelmét, ők tudják, miért. Érthető, de mégis érthetetlen, hiszen Vácott sok elhárító tiszt működött, akik beépített ügynökökkel is dolgoztak. Sok helyen volt poloska (valódi is) lehallgató-készülék.

Szerintem az akkori börtönviszonyok is kiváltották a sztrájkot. Elmaradó reggeli, 15-20 perces séták, ha akasztások voltak, azért nem, de nagy kedvezménynek tartották, az örök kénye-kedvére ki voltunk szolgáltatva. Késünk, villánk nem volt, víz kevés, volt úgy, hogy a Gyújtóban a csajkát sem tudtuk elmosni. A családi képeket csak 1 órára kaptuk ki, szenteste. Krassó nem fogadta el 1 órára, sötétbe került. A félévenként járó 3 kg-os csomagban lévő kalácsot szétvágta, a fürdés hetenként 5 perc, fűtyszóra szappanozás, újabb fűtő, lemosás. Rengeteg, ok nélküli, éjszakai hipis (motozás), szalmazsák kiforgatása, na meg a poloskák. Zaccos kávé reggeli, egy napra 20 dkg kenyér, reggel megettük. Magas vérnyomásom 220/80 Hg volt, a smasszerorvos azt mondta nekem, hisztéria-neuraszténia, persze a hipertónia a klausztrófia következménye. Almát, gyümölcsöt, paprikát stb. 5 és féléven keresztül nem láttam, nem láthattunk. 1957-1963 között nem szanatórium volt a börtön Vácott, Pesten, a Gyújtóban tele élősködő poloskával az ágyrácsok között. A rabság alatt pénz nem volt a kezünkben, ezért szabadulás után, amikor haját vágtam, megtörtént, hogy mentem kifelé és rám néztek, hogy miért nem fizetek. Aztán rájöttem.

Fordítóirodán dolgoztunk, de papír, ceruza nem lehetett nálunk. Igaz, volt könyvtár is, de csak szovjet irodalmi, Új barázdát szánt az eke, Az acélt megedzik, Távolban egy fehér vitorla, stb. Az országos börtönben Ilosvay Róbert operaénekesrel hordatták a könyveket.

Radó György írja „A váci éhségsztrájk az 1956-os forradalom tüzének utolsó fellobbanása volt”. Később megállapították a belügyben, hogy 15 év alatt nem fordult elő, hogy egyszerre 1500 elítélt sztrájkolt volna, pedig mindent megtettek egy esetleges szervezkedés elhárítására. A sztrájk után szétszórtak bennünket, voltak, akiket a hírhedt Márianosztrára - én aztán tudom, mert 1 évig magánzárkán voltam, kéz- és lábbilincses fűzőláncban hoztak-vittek Nosztráról Zalaegerszegre és vissza -, másokat Sátoraljaújhelyre szállítottak, én a pesti Országos Börtönbe kerültem.

Az utolsó két évben tehát a fordítóirodán dolgoztam, 30 oldalt kellett gépelnem diktálás után – sok lábjegyzettel – és angol újságokból fordítani. A belügyet minden érdekelte, így nekem a gépkocsi-, hajó-, vasúti szerencsétlenségekkel kellett foglalkoznom, így pl. az angol Daily Mail, Daily Mirror, The Guardian, Morning Star, The Times vagy az amerikai Washington Post, Look (képes), The Worker (Daily Worker), angol, ez utóbbiból való újságkivágást (mert csak azt kaptuk), amikor kiosztották, örültem, mert kommunista munkáslap lévén, gondoltam, ebből könnyű lesz fordítani. Tévedtem, megizzadtam, segítségre szorultam, mint a Columbia District közlekedési könyv fordításánál. Egyik rabtársam a svájci Züricher Zeitungból fordította német nyelvről a különféle szerencsétlenségeket (égi-földi).

Soha nem gondoltam volna, hogy valamikor életmentő lesz a jó gépirás és a nyelvismeret a tüdőt tönkretévő és a sok állást okozó mosoda után. A norma felett 5-6 oldalt mindig félretettem, és így tudtam a diktáló fordító rabtársal együtt olvasni a különféle magyarra fordított nagyszerű anyagokból. (Memoárok, tudományos, szakmai művek, stb.) Egy pár példát megemlítek. Azt hiszem, Incze nevű bajtársam fordította franciából a Kravcsenkó-per 2. kötetét. Ez annyira sürgős volt a belügynek, hogy parancsnoki engedéllyel utasításra a cellában, munka után kellett a korrektúrárt elvégezni, hideg zárkában, gyér világítás mellett. Még le is ülhettem, mert négyünknek egy zsámolyféle volt, meg a WC ülőke, ágyra pedig tilos volt ülni. Annak mindig simának kellett lennie, törölköző háromszögre hajtogatva. A zárkába bemenet a hipiselő megtalálta nálam a vörös ceruzát és maró gúnnal fegyelmiként sötétzárkát helyezett ki látásba, ujjongva a bűnjelen. De én is gúnyosan mosolyogva megnyugtattam, hogy forduljon a parancsnokához, mert nekem engedélyezve a ceruza (ugyanis írószerekkel dolgoztunk, de a cellába bevinni nem lehetett).

Tudomásom szerint – mint sok más fordított anyag – a mai napig nem jelent meg a magyar könyv piacon a Kravcsenkó-per. Története az, hogy egy szovjet mérnök, aki disszidált Párizsba, leleplezte a sztálinizmus bűneit, kegyetlenségeit, nagy botrányt kavart.

Igaz, Göncz Árpád, amikor még köztársasági elnök volt, megtalálta egyik fordított könyvét az Országgyűlési Levéltárban. A címére sajnos nem emlékszem.

Fordították Klages grafológiáját, íráselemzési kötetét. Több ilyen tárgyút. Erről azért szólok, mert a kommunista rezsim tudománytalannak, kispolgárinak, imperialista csökevénynek tartotta a grafológiát, most mindjárt

bizonyítom, de mégis alkalmazta a politikai rendőrség is vagyis, mint most, mást hirdetett és mást tett a rezsim. Így pl. egy alkalommal, akkor már – úgy emlékezem – a budapesti Kozma utca 13. alatti Országos Börtönben történt (közismerten Gyűjtő), a következő szöveget kellett leírnunk: „II. Mohamed (Mehmed) 1453-ban elfoglalta Konstantinápolyt és megdőlt a bizánci császárság”, stb. (Tessék figyelni, van a szövegben római szám, arab szám, stb.) Én renitensként a bal kezemmel írtam le a szöveget, bár soha nem voltam balkezes. (Csak az életben!) Képzelnék, elfogadták, úgy látszik, később, a szabadulás után az állambiztonság zaklatása, üldözése közepette talán a fals bal kéz felőli jellemre alapoztak.

Érdekesekek voltak a Churchill-Eden memoárok, de fordítottak kriminalisztikát, kriminológiát, kynológiát, csillagászatot, szexuális bűncselekményeket, vízgazdálkodást, olajkutatást, e tárgyban pl. a 12 évre elítélt Majerszky Béla, a neves geológus olajmérnök is diktált nekem.

Fazekas György, a Nagy Imre-per vádlottja, a Szovjet Spionage című művet fordította németről és diktálta nekem. A lábjegyzetből tudtuk meg, hogy Radó térképész professzort (a Rote Kapellás) 10 évre ítélte a sztálini önkény (sic!). Werner von Braun professzor könyvét - az Apolló űrhajó atyja - is fordították, és olvastuk egymás kezéből kikapkodva a fordítást.

11-12 nyelven történt a fordítás (még ukrán, lengyel, szerb, horvát, eszperantó is). Volt olyan bajtárs, aki 5 nyelven beszélt. Érdekelte a belügyet még a fotólexikon is, ezt is gépeltem (nagy alakú papírra), spanyolból fordították, nehéz szöveggel.

Majd elfelejtem, a fordítóban az 5-től az életfogytiglanig terjedő elítéltek voltak, ún. börtönnyelv szerint: nagyidősek, akik esetleg a belügy szóhasználatára szerint „ott rohadtak”. (Így nem lesz kiszivárogtatás!)

Hetenként jött egy századosnő és egy főhadnagy a BM-ből és vitte a legépelte anyagot 5 példányban. A nő megkérdezte egyik alkalommal, hogy miért írom a nevemet kisbetűvel. Véletlenül, daczból kicsúszott a számon, mert nem ismerem a nagybetűket. Megfagyott a levegő körülöttem, csaknem kitört a vihar, a főhadnagy (mert ő volt a góré) elvonszolta a hájas századosnőt, legyintve, úgy látszik begolyózott már. Szerették volna! Pár nap sötétzárka megint kinézett volna. A kisbetűs aláírással fejeztem ki jogfosztottságomat.

Megemlítem a két valóban kiváló rab lektorunkat, dr. Korompai Jánost és dr. Takács László ügyvédet (ő tudta meg a vője segítségével, hogy lányomat nem veszik fel a főiskolára, mert az apja ellenforradalmár volt. Utóbbi cellatársam is volt.) Megpróbálok emlékezet után leírni az akkori fordítóban dolgozó rab bajtársaim nevét. Pl. dr. Takács László, Szebeni János (győri rádiós újságíró), Göbel Ferenc korábban zárkatársam volt, majd a szabadulásom idején Krassó György (BBC és a Szabad Európa későbbi munkatársa), Széll Jenő, volt bukaresti követ, ették velem a rabság keserű, kicsiny kenyerét. Ott dolgozott Litván György, most akadémikus, történész, aki 1955-ben Angyalföldön felszólította Rákosit, hogy mondjon le. Rákosi Gergely az én nagy pártfogóm, a jó Isten áldja meg haló porában is. Nélküle már nem lennének az élők sorában. Nekünk volt Göncz Árpád (volt 2x-es) ex köztársasági elnök, Szűcs László győri rádiós, Csukás, fiatal srác, keresztnevére már nem emlékszem, Gurszki, aki ukránból is fordított, Majerszky Béla geológus, Lócsei Pál (Szabad Nép) újságíró, Zólmay László ezredes (Rádió!), aki az elmúlt években öngyilkos lett, Kovács Tibor, Aszódi Pál, dr. Korompai János, Marián István vezérőrnagy (velem együtt tüntette ki a köztársasági elnök 1994-ben), Podlovits György (egyébként jehovista is volt, de segítőkész), Fazekas György (a Nagy Imre-per elítélte, Snagovot megjárt), dr. Magyar(?) ügyvéd, Válóczy István repülőztiszt, az elnök szárnysegédje lett, dandártábornokként ment nyugdíjba. Virág Endre, Incze (?) és Gép Győző. Több névre már nem emlékezem, de volt két mindig mosolygó fiatal és nevük sehogy sem jut eszembe. Kár, hogy utólagos itthoni feljegyzésem a házkutatások során elveszett.

Azóta unokáimnak mindig hangoztatom, tanuljátok a német vagy angol nyelvet, bármelyiket, mert nálam életmentő volt a nyelvismeret. Az öt nyelvet beszélő lektorom mondta, elég az egyszerű fordításhoz, hogy tudd az alap nyelvtant, legyen egy kis szókészleted, de jól kell tudni magyarul!

5 és fél év szenvedés és megaláztatás még a lakodalomból is sok lett volna, ami összesen 66 hónapot, 1980 napot és 47520 órát tett ki. 1961-ben elhunyt drága édesanyám, szíve megszakadt bánatában, egyedüli fia voltam és halálát csak 2 hét múlva közölték a smasszerek.

1962. július 2. volt a nagy nap, a szabadulás napja. Majd rabság szabadlábom.

Végeredményben az internálást, fegyintézeteket megúsztam, zalaegerszegi börtönbeli (őrszobán) vallatkényszerrel, öt fogam kiverésével, pár veserűgással, fejbe veréssel és a magas vérnyomással (ezt ma is szenvedem), fiatalságom legszebb idejének elvesztésével. Sok bajtársat viszont úgy agyonvertek, hogy örökre bénák maradtak vagy belehaltak.

Utóhang

Nem szólhatok egy szót sem, mert akkor akár fel is akaszthattak volna, hiszen Horváth Imre, a jogvégzetlen megyei ügyész állandóan – habzó szájjal – azt harsogta: „Ötől a kötélig” lesz a büntetésünk, és hála, „csak 8 év lett belőle”. Köszönöm! Megérte? (NEM!) Ahogy a mostani EU-s, globalista, konvergenciás, demokráciát meghazudtoló időket

látom, NEM! Megszűnt az igazság, szolidaritás, jog, moralitás, erkölcsi értékek, közöny, közömbösség uralkodik, ez már csaknem anarchia, „...mert vétkesek közt cinkos, aki néma”.

Szomorú, hogy az 50. évfordulón ilyen pesszimista hangulatban írom soraimat, de sok a porhintés, s nyögve nyelős a hozzáállás, én így látom.

Zárszóként azért megemlítem, hogy egy 1948-ban elhangzott idézet miatt 1958-ban a Népbíróság – miután 7 éves I. fokú büntetésemet megfellebbeztem a Legfelsőbb Bíróságon – plusz 1 évet adott, miután már „korábban” (10 éve) is volt uszító tevékenységem. Ugyanis a régi harangok feliratát bátorkodtam idézni 1948. október 31-én, vagyis

„Az élőket hívogatom,
a holtakat elsiratom,
és a zivatart megtöröm.”

Megjegyzés: ezt a pártkorifeusok a rendszerre értették! Nevetséges! Szomorú!
Még mondja valaki, hogy akkoriban nem volt csengőfrász.

Letépett Kádár-kormány plakátok

